

PRACA WYCHOWAWCZA SZKOŁY

Nowoczesność *contra* tradycyjność – **nie**

Nowoczesność i tradycyjność – **tak**

51

Z doświadczeń nauczycieli i szkół

Mariola Borzyńska

Współcześnie większość dyskusji na temat wychowania przebiega z przywołaniem pojęć tradycyjność a nowoczesność, wielokrotnie oceniając pejoratywnie tradycyjność w procesie wychowania. Jest to bezrefleksyjne podejście do pełnienia wychowawczej funkcji szkoły. Czy takie wartości i postawy, jak: altruizm, uczciwość, otwartość, tolerancja, odpowiedzialność za słowa można traktować tylko jako tradycyjne? Są one bez wątpienia ponadczasowe, a więc także nowoczesne, potrzebne w XXI wieku. Problem, z jakim musi zmierzyć się współczesna szkoła, to zastosowanie odpowiednich form realizacji do wyznaczonych zadań. I bez wątpienia powinny być to metody nowoczesne, odpowiadające oczekiwaniom młodzieży oraz rodziców. Dlatego w swojej pracy wychowawczej szkoła musi **łączyć tradycję z nowoczesnością**.

Szkoła uczy i wychowuje, czyli realizuje swoją funkcję dydaktyczną i wychowawczą. Stopień spełnienia funkcji dydaktycznej jest wymierny, określony poprzez treści i umiejętności zapisane w podstawie programowej. Poza tym podlega ocenianiu. Stopień spełnienia funkcji wychowawczej nie jest tak wymierny. Jest odpowiedzią na pytanie: jakim człowiekiem jest nasz

uczeń, a w przyszłości absolwent? Jaką sylwetkę ucznia i absolwenta pragniemy ukształtować? Jakim wartościom ma on hołdować? Jakie postawy sobą prezentować? Ma być dobrym człowiekiem, tolerancyjnym, uczciwym, kulturalnym, a jednocześnie twórczym, aktywnym i samodzielnym. Bezdyskusyjnym fundamentem dobrego spełnienia funkcji wychowawczej jest współpraca z rodzicami (lub prawnymi opiekunami ucznia). Co szkoła może w tym zakresie zaoferować rodzicom? Systematyczny kontakt z wychowawcą klasy i pozostałymi nauczycielami, czemu służą wyznaczone terminy zebrań i tzw. „dni otwartych”. Spotkania, które służą nie tylko przekazaniu informacji o wynikach nauczania, ale są okazją do bliższego przyjrzenia się tym uczniom, którzy zwracają uwagę swoim odmiennym zachowaniem. W kontekście szeroko rozumianej współpracy z rodzicami nieodłącznym elementem jest podjęcie próby działań mających na celu pedagogizację rodziców, czyli działalność zmierzająca do stałego wzbogacania posiadanej przez rodziców wiedzy pedagogicznej. Pedagogizacja dotyczy przede wszystkim problematyki wychowawczej, ale także innych aspektów funkcjonowania rodziny, jak np. zagadnień prawnych, zdrowotnych czy społecznych. Celem pedagogizacji

jest bezpośrednia i pośrednia pomoc rodzicom w ich oddziaływaniach wychowawczych dzięki podniesieniu stopnia ich refleksyjności. Ważnym zadaniem pedagogizacji jest kształcenie kultury pedagogicznej rodziców, ale także innych osób zaangażowanych w proces wychowania. Jaką ofertę szkoła kieruje do rodziców? W naszej szkole jest to organizowanie dla nich dodatkowych spotkań mających na celu uświadomienia konieczności spójności działań szkoły i rodziny. Tematyka: *Rola komunikacji pomiędzy rodzicami i nauczycielami w budowaniu konstruktywnych postaw u młodzieży* wskazuje na zwrócenie szczególnej uwagi na współpracę na płaszczyźnie szkoła – dom, ponieważ służy ona przekazywaniu spójnych wartości, postaw, ale także określaniu obowiązków i praw ucznia. Ofertę szkoła kieruje także do swoich nauczycieli, aby jako osoby zaangażowane w pracę wychowawczą doskonaliły się m.in. poprzez udział w zajęciach warsztatowych *Komunikacja bez agresji*, których celem jest wspomaganie nauczycieli w ich pracy wychowawczej poprzez wskazywanie sposobów komunikowania się z uczniami, ale także rodzicami. Szkoła jako placówka oświatowa nie może ponosić całkowitej odpowiedzialności na wychowanie. Jej zadaniem jest wspieranie środowiska rodzinnego.

Ale szkoła musi podjąć odpowiedzialność za kształtowanie postaw, przekazywanie wzorców osobowych. W jaki sposób to można czynić w XXI wieku? Zadanie bardzo trudne, ponieważ czasami wychowanie jest interpretowane jako znaczny wpływ zewnętrzny (nauczyciel) na czyjąś wolność (uczeń). Wychowanie jako wpływ na wolną wolę można pojąć jako podjęcie takiego działania, które sprawia, że uczeń odkrywa kim jest naprawdę. Jedynym sposobem wychowania jest pokazywanie wzorca. Wzór nie jest czymś, co należy powtórzyć we własnym życiu, lecz czymś, z czego należy skorzystać po swojemu. Jeżeli nauczyciel nie będzie miał nic ciekawego do zaoferowania, to uczniowie będą szukać atrakcji poza szkołą, a tym samym będą szukać wzorców i autorytetów. Młodzi ludzie, którzy osiągają pełną pełnoletniość, odczuwają potrzebę bycia ludźmi niezależnymi, a szkołę traktują przedmiotowo.

Dlatego należy stworzyć w szkole warunki sprzyjające rozwojowi emocjonalnemu, moralnemu i duchowemu oraz rozwijać umiejętności społeczne ułatwiające współzycie w grupie. Zadania, które przypisane są temu celowi, to: przeciwdziałanie zagrożeniom współczesnego świata (uzależnieniom od alkoholu, narkotyków, anoreksji, bulimii i innych zaburzeń psychicznych, profilaktyka AIDS, ochrona przed sektami); pomoc w kształtowaniu altruizmu, uczciwości, otwartości, tolerancji, odpowiedzialności za słowa i zachowania oraz kultury osobistej i kultury słowa; uwrażliwienie uczniów na wartości, jakimi są prawda, sprawiedliwość, na budowanie własnej hierarchii wartości; pomoc w kształtowaniu inteligencji emocjonalnej (uczenie postaw radzenia sobie ze stresem, złością, agresją, lękiem, uczenie asertywności, podnoszenia poczucia własnej wartości); uczenie adaptacji w nowych warunkach,

w nowym środowisku społecznym; uwrażliwienie grona pedagogicznego na tworzenie atmosfery bezpieczeństwa emocjonalnego na lekcjach, doskonalenie umiejętności empatii, słuchania i rozumienia innych ludzi, kształtowania umiejętności zawierania kompromisów, współpracy w grupie, nabycie umiejętności rozwiązywania konfliktów.

W jaki sposób można realizować te zadania? Poprzez osobiste relacje uczeń – nauczyciel, oparte na poczuciu bezpieczeństwa. Nowoczesną formą realizowania zadań są liczne zajęcia warsztatowe organizowane dla uczniów. Zajęcia z zakresu komunikacji interpersonalnej opartej na wartościach, z zakresu walki z trudnymi stanami emocjonalnymi (dotyczy stresu), z zakresu działań profilaktyki uzależnień. Zajęcia organizowane są przez szkolnego psychologa i pedagoga przy udziale instytucji i organizacji pozaszkolnych. Psycholog, pedagog oraz wychowawcy klas wspomagają młodzież klas pierwszych w adaptacji w nowym środowisku poprzez wspólny trzydniowy wyjazd integracyjny. Uczniowie klas pierwszych poznają statutowe prawa i obowiązki, zasady współpracy w grupie.

Oddziaływanie wychowawcze szkoły to również pomoc wychowankom w rozwijaniu dociekliwości poznawczej – kształcenie postaw autonomii, odpowiedzialności za własny rozwój oraz eliminowanie zjawiska wyuczonej bezradności intelektualnej, uświadomienie potrzeb ciągłego doskonalenia się, wykształcenie umiejętności wyznaczania celów i konsekwentnego dążenia do ich realizacji i zapewnienie możliwości rozwoju różnorodnych zdolności i predyspozycji uczniów (artystycznych, intelektualnych, sportowych). Zadania realizowane są poprzez in-

spirację i motywowanie do udziału w konkursach przedmiotowych wewnątrzszkolnych, ale także pomoc (przy udziale psychologa i pedagoga) w poszukiwaniu skutecznych sposobów uczenia się, a w odniesieniu do nauczyciela – sposobów nauczania.

Zadaniem szkoły i jej pracy wychowawczej jest kształtowanie postaw patriotycznych i poczucia wspólnoty z innymi państwami poprzez rozwijanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej i narodowej, kultywowanie tradycji lokalnych i narodowych, uczenie tolerancji dla innych kultur. Służą temu przede wszystkim organizowane wspólnie z młodzieżą uroczystości szkolne związane z wydarzeniami z historii Polski, organizowany dzień szkoły, a także wymiany zagraniczne oraz liczne wycieczki tematyczne krajowe i zagraniczne.

Analizując zadania szkoły i przekładając je na formy realizacji, ponownie trzeba sięgnąć do tradycji, gdyż zawsze tak było, że *verba docent, exempla trahunt* (słowa pouczają, przykłady pociągają). A jakie przykłady pociągają? Efektywnie działający w szkole wolontariat oraz funkcjonujący samorząd szkolny. Pracę wychowawczą niewątpliwie wspierają autorytety – nauczyciele, rodzice. Dlatego autorefleksja nakazuje doskonalenie naszych umiejętności wychowawczych poprzez otwartość na nowoczesne metody przekazywania młodym ludziom wartości i postaw.

**Autorka jest
nauczycielką geografii,
zastępcą dyrektora
w XXXVII LO
im. J. Dąbrowskiego
w Warszawie**